

בס"ד. משיחות ש"פ מקץ, שבת (ו') חנוכה, אדר"ח טבת ה'תשנ"ב.

הוא בהדלקת הנרות, שקבעוהו על נס השמן⁷.

ומהטעמים לזה⁸ — כיון שהנס דחנוכה הוא הנצחון נגד היונים שרצו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"⁹, נצחון רחוני (דלא כבנס פורים שטיקך הנס הוא ההצלה מגזירת המן נגד קיום גופם של בני", ועד"ז בנס דפסח שניצלו ממצרים ששעבדו את גופם), ולכן קבעו הנס (לא במשתה ושמחה שקשור ומורה על הצלת הגוף, אלא) בנרות, ע"ש נר מצוה ותורה אור¹⁰.

ב. ולכאורה יש לומר, שהחידוש דחנוכה לגבי שאר ימים טובים הוא (לא רק ביחס לענינים הגשמיים, משתה ושמחה, אלא) גם (ובעיקר) ביחס לענינים הרוחניים שבהימים טובים:

ובהקדמה — שגם עניניהם הגשמיים של בני" בכל ימות השנה רוחניים הם (שהרי "כל מעשיך יהיו לשם שמים"¹¹ ו"בכל דרכיך דעהו"¹²), כמודגש גם באכילתם ושתייתם —

(7) כפירוש רש"י "מאי חנוכה, על איזה נס קבעוהו", היינו, שקבעוהו על נס השמן.

(8) ראה לבווש, ב"ח וט"ז או"ח סעת"ר.

(9) נוסח "ועל הנסים".

(10) משלי ו, כג.

(11) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(12) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

א. מהחידושים בהיו"ט דחנוכה לגבי שאר ימים טובים¹ — שבשאר ימים טובים (וכן שבתות) ישנו חיוב של סעודה, שעיקרה לחם² ומים³, וגם (בשר ו)יין⁴, משא"כ בחנוכה, "ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה"⁵, אלא "קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה"⁶, ועיקר היו"ט

(1) כולל גם פורים, אף שחנוכה ופורים שוים בכמה ענינים (ומודגש גם בחלוקת ההלכות בספר הרמב"ם — "הלכות מגילה וחנוכה").

(2) "כל סעודה קרוי לחם" (פרש"י אמור כא, יז. וראה גם פרש"י ויצא לא, נד: "כל דבר מאכל קרוי לחם"). — ולהעיר גם מ"ש בפרשתנו (מקץ מג, לא) "שימו לחם", אף שהיתה זו סעודה עם בשר ויין (כמ"ש "וטבוח טבח והכין" *שם, טז), "וישתו וישכרו עמו" (שם, לד).

(3) שהרי "סעודה" כוללת גם שתי, ולא עוד אלא ש"אכל ולא שתה אכילתו דם" (שבת מא, א).

(4) בשבת וביו"ט — בקידוש היום (וגם בחוה"מ — מצד החיוב דשמחת יו"ט), ובפורים — ימי משתה ושמחה.

(5) שו"ע או"ח הל' חנוכה סתר"ע ס"ב. — ולהעיר, שגם הרמב"ם שס"ל שימי חנוכה הם "ימי שמחה והלל" (הל' חנוכה פ"ג ה"ג) לא כתב שיש חיוב של סעודה (וראה לקר"ש ח"י ע' 142 ואילך. רש"י).

(6) שבת כא, ב.

(* שלומדים בשיעורי הרמב"ם דימים הסמוכים: הלכות מגילה — ביום ראשון (מוצאי שוק), והלכות חנוכה — ביום שני, "זאת חנוכה".

(**) ולכן "וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים האוכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם" כי תועבה היא למצרים, כיון ש"בעירא דמצראי דחלין ל" עבראי אכלין".

ישראל מידם", היתה להם הצלה גם בגשמיות].

ומזה מובן, שהחידוש דימי חנוכה ש"לא קבעום למשתה ושמחה" (כשאר ימים טובים) אלא "בהלל והודאה", הוא, בהדגשת הענין הרוחני (הצלה רוחנית) שבנס חנוכה (לא רק לגבי הענינים הגשמיים שבשאר הימים טובים, אלא) גם (ובעיקר) לגבי הענינים הרוחניים (הצלה רוחנית) שבשאר הימים טובים, כדלקמן.

ג. ויובן בהקדם הביאור בתוכנם הרוחני של הענינים הגשמיים שבהם נקבעו הימים טובים — לחם מים ויין (בהסעודות שבכל הימים טובים) ושמן (בהדלקת הנרות שבחנוכה):

ידוע¹⁸ שלחם ומים יין ושמן¹⁹ רומזים על דרגות שונות בתורה: לחם ומים — רומזים על נגלה דתורה, יין רומז על רזין (נסתר) שבתורה, ושמן רומז על רזין דרוזין שבתורה.

ומהביאורים בזה:

לחם ומים הם דברים המוכרחים לקיום האדם, ויין ושמן הם דברים שאינם מוכרחים לקיום האדם, אלא כדי להוסיף חיות (שמחה, ע"י יין, "המשמח אלקים ואנשים"²⁰) ותענוג (ע"י שמן)²¹. ודוגמתם בתורה: נגלה

ש"לחם" ו"מים" (עיקר האכילה ושתיה) נמשלו לתורה¹³, היינו, שבאכילת לחם ושתית מים ניכר ונרגש שהם "משל" לתורה. ואם הדברים אמורים בימות החול, בשבתות ובימים טובים על אחת כמה וכמה, ועד כדי כך, שבשבתות ובימים טובים האכילה והשתיה (הסעודות דשבת ויו"ט) היא מצוה (סעודות מצוה), עונג שבת ושמחת יו"ט.

ועד"ז בהימים טובים הקשורים עם הצלת גופם של בניי (פורים ופסח) שקשורים גם עם הצלה רוחנית [הן בפסח, שהיציאה מעבדות לחירות קשורה עם מתן תורה¹⁴, ועד"ז בפורים, ש"קיימו מה שקיבלו כבר"¹⁵], ובמילא, מודגשת גם בהמשתה ושמחה ההצלה הרוחנית¹⁶.

[וכן לאידך, שהנצחון הרוחני דחנוכה קשור (גם) עם נצחון גשמי — שהרי נוסף לכך ש"בטלו" דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, "פשטו ידם בממונם .. ולחצום לחץ גדול כו'", וכש"גברו בני חשמונאי .. והרגום והושיעו

13 לחם — כמ"ש "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט, ה. ברכות נו, סע"א. ועוד), ו"מים" — אין מים אלא תורה" (ב"ק יז, א. וש"נ).

14 כמ"ש "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב ובפרש"י — משמור"י פ"ג, ד).

15 שבת פח, א.

16 ועד"ז שמצינו בנוגע לאכילה ושתיה בחג השבועות — "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס", "שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו" (פסחים סח, ב ובפרש"י).

17 רמב"ם ריש הל' חנוכה.

18 ראה לקו"ת שה"ש כד, ד ואילך. ובארוכה — אמ"ב שער הק"ש פנ"ג ואילך. ועוד.

19 להעיר ממ"ש (תהלים קד, טו) "יין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד" — פסוק במזמור ברכי נפשי שאומרים בראש חודש (שו"ע או"ח סתכ"ג ס"ג. וראה הנסמן בשער הכולל פ"א סכ"ז).

20 ס' שופטים ט, יג.

21 להעיר משיעור הרמב"ם דיום הש"ק:

ודוגמתו בנסתר דתורה²⁵ — שייך רומז על רזין דתורה ששייכים לגילוי, כמו היין שבזמנים מיוחדים משתמשים בו בתור משקה, ושמן רומז על רזין דרזין שבתורה שלמעלה מגילוי, כמו השמן שאינו ראוי לשתי' בפ"ע (ועד שמזיק להאדם, כיון שאינו כלי לדרגא נעלית כזו), כי אם לערב טיפין ממנו בתוך מאכל אחר.

ועפ"ז יש לבאר תוכן החידוש והמעלה דימי חנוכה לגבי שאר ימים טובים, שלא קבעום למשתה ושמחה (כשאר ימים טובים) אלא להלל והודאה ע"י הדלקת הנרות (לזכר נס השמן) — כיון שחנוכה קשור עם שמו, שמן שבתורה, רזין דרזין, שלמעלה מרזין סתם, יין שבתורה, ועאכו"כ למעלה מנגלה דתורה, מים ולחם שבתורה, ומצד גודל מעלתו לא נקבע למשתה ושמחה ע"י סעודה בלחם ומים ויין²⁶.

ד. ויש לבאר הקשר והשייכות דחנוכה לשמן שבתורה — דלכאורה אינו מובן:

חנוכה — הוא יו"ט מדברי סופרים (ולא כהימים טובים דפסח שבועות וסוכות שהם מן התורה),

(25) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' רטו ואילך.
(26) ולהעיר, ש"מנהג ישראל" ("תורה היא") לאכול מאכלים שעשויים בשמן לזכר נס השמן — שבו מודגש שגם המשכת וגילוי היו"ט דשמן באכילה ושתיו, אין זה בשמן בפ"ע (אף שהעם דאכילת מאכל זה הוא בגלל השמן), כי אם, לאחרי שמעריכים אותו במאכל אחר, מצד גודל מעלת השמן שאינו יכול לבוא בגילוי, כנ"ל.

ויתירה מזה — שגם הדלקת הנרות ע"י השמן היא באופן ש"אין לנו רשות להשתמש בהן, אלא לראותן בלבד".

דתורה, כל דיני התורה בענין האסור והמותר הטמא והטהור כו' — כיון שמוכרח לקיום המצוות, לידע את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, נמשל ללחם ומים שמוכרחים לקיום האדם; ונסתר דתורה, מעשה בראשית ומעשה מרכבה, "פרדס"²², ידיעת אלקות, שע"ז ניתוסף חיות ותענוג בקיום המצוות מתוך אהבת ה' ויראתו, כמ"ש²³ "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם" — נמשל ליין ושמן שמוסיפים חיות ותענוג.

ובנסתר דתורה גופא יש חילוק בין רזין שבתורה לרזין דרזין שבתורה — ע"ד ובדוגמת החילוק שבין יין לשמן:

יין — אף שאינו מוכרח לקיום האדם, שלכן שתייתו אינה בתדירות כמו מים (ולחם), כי אם בזמנים מיוחדים שניתוסף הצורך המיוחד ביין (בשבת ויו"ט וכיו"ב), הרי בזמנים מיוחדים אלה שותים אותו בתור משקה בפ"ע (ומשקה חשוב שמברכים עליו ברכה מיוחדת לו בורא פרי הגפן²⁴); משא"כ שמן — גם כשמשתמשים בו כדי להוסיף תענוג, אין שותים אותו בתור משקה בפ"ע (ואדרבה: שמן בפ"ע מזיק להאדם²⁴), אלא מעריכים ממנו בשאר מאכלים, ורק טיפין בלבד.

"דברים של סחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהן, כגון .. יין ושמן בארץ ישראל" (הלכות תעניות פ"ב ה"א) — שבארץ ישראל דוקא חשובים יין ושמן כדברים מוכרחים.
(22) רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ד.

(23) דה"א כח, ט. וראה תניא ק"א (קנן, ב), ועוד.

(24) שר"ע אדה"ז או"ח סר"ב ס"י.

למעלה מעלה מבחי' החכמה והשגה כו"י), ולכן טמאו כל השמנים של בחי' חכמה דקדושה שרצו להשכיחם תורתך כו"י.

ויש לומר, שהתגברות חכמת יון (חכמה דקליפה) עד כדי כך שרצו "להשכיחם תורתך", היא, מצד היניקה שלהם מחכמת התורה³¹ (שהשתמשו בה) באופן בלתי-רצוי:

מצינו מעלה מיוחדת בלשון יון — ש"אף בספרים (תורה נביאים וכתובים) לא התירו שיכתבו (בלשון אחר חוץ מלשון הקודש) אלא יונית³², "אמר קרא³³ יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם .. יפיפותו של יפת (הוא לשון יון לשונו יפה משל כל בני יפת) יהא באהלי שם"³⁴, ועד ש"בדקו ומצאו שאין התורה יכולה להתרגם כל צורכה אלא יונית³⁵, "נשתנה לשון יוני משאר הלשונות לפי שהי' מוכן אצלם (אצל חכמי ישראל) .. מפני שהם פירשו התורה בלשון יון לתלמי המלך ונתפרסמה אצלם אותה העתקה עד שהיתה אצלם אותו הלשון כמו לשונם, וכאילו היתה אשורית"³⁶.

ואעפ"כ, כש"כתבו³⁷ לתלמי המלך את התורה יונית, (ו)הי' היום קשה

ובזמן בית שני²⁷, ובמצב ירוד, "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך כו"י⁹, ואיך יתכן שדוקא חנוכה הוא היו"ט (היחידי מבין כל הימים טובים) שקשור עם שמון שבתורה, רזין דרזין שבתורה!?

ונקודת הביאור בזה — שהסדר להתגלות התורה (ש"ניתנה לעשות שלום בעולם"²⁸) הוא באופן שכל שהולך ומתגבר החושך בעולם, הולך ומתגבר גם בהתגלות התורה, "תורה אור"¹⁰, להאיר את העולם, ולכן, מצד גודל הירידה "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל", הי' צורך בהוספה והתגברות אור התורה, ע"י התגלות דרגא נעלית יותר בתורה, שמן שבתורה, רזין דרזין שבתורה²⁹.

ה. ביאור הדברים:

ידוע³⁰ ש"היונים הם בחי' חכמה דקליפה, חכמות חיצוניות, שבזמן ההוא היו פילסופים המכחישים בנבואה ("שנתפשטה אז חכמה יונית שהוא הפלסופיא ורצו להתגבר על חכמת הקבלה האלקית ויסודותי" .. להאמין בהי' ובמצוותיו כי הוא

(27) שלא היתה בו השלימות דבית ראשון כיון שחסרו בו הי' דברים (יומא כא, ב).

(28) רמב"ם סוף (סיום וחומת) הלכות חנוכה.

(29) ועפ"ז יומתק שגילוי השמן (רזין דרזין) שבתורה הוא בחודש השלישי דחדשי החורף (דלא כמ"ת דנגלה שבתורה בחודש השלישי דחדשי הקיץ) — שהלילות ארוכים מהימים (בארץ ישראל, עיקר ותמצית כל הארצות), התגברות החושך.

(30) תו"א פרשתנו מא, א. סהמ"צ להצ"צ מצות נר חנוכה פ"א (דרמ"צ עא, סע"ב ואילך). ובכ"מ.

(31) שהרי כל החכמות שבעולם (ככל עניני העולם) שרשם ומקורם בחכמת התורה.

(32) מגילה ח, ב (במשנה). רמב"ם הל' תפילין פ"א הי"ט.

(33) נח ט, כו.

(34) מגילה ט, ב ובפרש"י.

(35) ירושלמי מגילה פ"א ה"ט.

(36) פיהמ"ש להרמב"ם מגילה רפ"ב.

(37) מס' סופרים פ"א ה"ו.

ויש לומר, שכתוצאה מזה⁴⁵ באה גזירת היונים "להשכיחם תורתך", "תורתך" (תורת ה') דייקא — כידוע⁴⁶ ש'בענין התורה שהיא חכמה גדולה ושכל נפלא לזה הסכימו גם היונים, ולהיותם חכמים גדולים גם נתפעלו על גודל עוצם הפלאות החכמה שבדיני התורה, אבל התנגדו על זה שהיא תורת הוי', היינו, לקדושת התורה שהיא חכמתו ית', נגד זה לחמו"⁴⁷ — שניצלו התרגום של התורה ליונית לעמוד על גודל עוצם הפלאות חכמת התורה (חכמה גדולה ושכל נפלא) על מנת לטמא ח"ו את הקדושה שבחכמת התורה, שלא יהי' ניכר שהיא חכמתו של הקב"ה, כי אם, חכמה אנושית כהפילוסופיא דחכמת יון, שזהו"ע "טמאו כל השמנים שבהיכל".

ו. ותוכן הנס דחנוכה הוא בענין שמן טהור — "מצאו .. פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד"⁴⁸,

לישראל כיום שנעשה העגל"³⁸ (היפך בתכלית דמתן-תורה)!

וההסברה בזה³⁹ — שמצד המעלה דהמשכת והתגלות התורה למטה גם בלשונות דאוה"ע ("באר היטב", "בשבעים לשון"⁴⁰) התרגום ליונית⁴¹ כשלעצמו הו"ע טוב; ורק שכש"כתבו לתלמי המלך את התורה יונית הי' היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל", כיון שהדבר נעשה (לא מצד ציווי ה', אלא) מצד דרישת תלמי המלך⁴², שלכן הי' מקום לחשוש⁴³ שהדבר ינוצל (לאח"ז⁴⁴) באופן בלתי-רצוי, ועד להיפך כללות הענין דמתן-תורה.

(38) ובמגילת תענית בסופה: בח' טבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והחושך בא לעולם שלשת ימים (הובא בשו"ע או"ח סתק"פ).

(39) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ד בתחלתו.

(40) תבוא כז, ח ובפרש"י (מסוטה לב, סע"א — במשנה).

(41) ש"לשונו יפה משל כל בני יפת", ועד ש"אין התורה יכולה להתרגם כל צורכה אלא יונית".

(42) ומטעם זה הוצרכו לשנות בהתרגום כו"כ דברים*, משא"כ בהתרגום שנעשה ע"פ ציווי ה' לא הוצרכו לשנות מאומה (ראה לקו"ש שם).

(43) חשש בלבד. — ולכן, הי' מותר להם ע"פ תורה למלא דרישת תלמי המלך, כיון שפקו"נ דוחה חשש זה (משא"כ בענין של ע"ז ממש, כחטא העגל. וראה הערה הבאה).

(44) ועפ"ז יומתק דיוק הלשון "כיום שנעשה בו העגל" (ולא כחטא העגל) — כיון שחטא העגל הי' רק למחרתו, אבל ביום שנעשה בו העגל אמר אהרן "חג לה' מחר", "בטוח הי' שיבוא משה ויעבדו את המקום" (ראה לקו"ש שם).

(45) לאחרי מאה שנה* — שבתקופה זו למדו חכמת התורה בתרגומה ליונית.

(46) ראה סה"מ תש"א ע' 59.

(47) וכן בנוגע למצוות רצו "להעבירם מחוקי רצונך" — "המצוות שהן עדות כמו שבת ופסח וכדומה לזה הסכימו גם היונים*", אבל במצוות דחוקים כמו טומאה וטהרה, פרה אדומה ושעטני, לזה התנגדו" (סה"מ שם).

(48) והנס שביום זה הוא במציאת פך השמן (מאירי שבת כא, ב).

(* התרגום לתלמי המלך הי' בשנת ג'תקט"ו, וגזירות היונים התחילו בשנת ג'תרט"ז (ראה סדה"ד ג"א תקט"רת"י"כב).

(** בתחלה, אבל לאח"ז (וכתוצאה מזה) גזרו גם על (מילה חודש ו) שבת (וראה גם סה"מ מלוקט ח"ב ע' יט הערה 33).

(* להעיר מהחילוקים במספר השינויים בין הבבלי והירושלמי, מס' סופרים ועוד (ראה לקו"ש שם ע' 4 הערה 36). ואכ"מ.

אלקות ("דע את אלקי אביך"), שע"ז נעשה גם לימוד נגלה דתורה חדור בקדושת התורה, שניכר ונרגש שזוהי חכמתו של הקב"ה.

ובנסתר דתורה גופא מודגש ענין זה בשמן שבתורה (יותר מביין שבתורה) — כי:

נוסף לכך ששמן מורה על רזין דרזין שבתורה (שלמעלה מרזין סתם, יין שבתורה) — מודגש בשמן שאינו משקה בפ"ע אלא מערכים אותו בשאר מאכלים, ומפעפע בכל דבר⁵³, ודוגמתו בשמן שבתורה, העירוב והאחדות דנסתר שבתורה (שמן, רזין דרזין שבתורה) עם נגלה דתורה (לחם ובשר), שגם לימוד נגלה דתורה נעשה חדור בקדושת התורה, חכמתו של הקב"ה (שמן טהור).

ועוד וג"ז עיקר — ש"שמן" הוא גם דבר המאיר, "שמן למאור"⁵⁴, שעל ידו מתגלה ומאיר ה"מאור שבתורה" (פנימיות התורה)⁵⁵,

ולא רק בד' אמותיו של יהודי, אלא גם מחוץ לד' אמותיו, בכל הסביבה כולה — כמודגש בהדלקת נר חנוכה (שנקבע על נס השמן) ש"מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ"⁵⁶, "משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק .. עד דכליא רגלא דתרמודא"⁵⁷ — שגם בזמן החושך, ובחוף, בשוק שיש בו "תרמודא",

נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים⁵⁸ ("עד שכתשו זתים והוציאו שמן טהור"⁵⁹):

כיון שגזירת היונים היתה "להשכיחם תורתך", שרצו לטמא ח"ו את הקדושה שבחכמת התורה, הוצרך להיות הנס בהדגשת הקדושה שבחכמת התורה, שהיא תורתו (חכמתו) של הקב"ה, "תורתך" — ע"ז שמצאו שמן טהור שלא טמאוהו היונים, ויתירה מזה, ש"מצאו .. פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול", דרגא הכי נעלית בשמן טהור שאין ביכולת היונים לגעת בו⁶⁰, ו"נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים", שבעה ימים נוספים על ה"יום אחד" ש"הי' בו להדליק", הכוללים כל שבעת ימי השבוע, כללות הזמן⁶¹.

וענין זה (שמן טהור) מודגש בלימוד נסתר דתורה — כי, בלימוד נגלה דתורה, כיון שהעסק הוא בעניני העולם שבהם דנים הלכות התורה, יכול להיות (מצד הירידה דהתגברות החושך בעולם) מצב שמכירים בעוצם הפלאת החכמה, שהיא חכמה גדולה ושכל נפלא, מבלי להכיר ולהרגיש שזוהי חכמתו של הקב"ה⁶². והעצה לזה — שלימוד נגלה דתורה יהי' ביחד עם לימוד נסתר דתורה, ידיעת

49) רמב"ם ה'ל' חנוכה פ"ג ה"ג. ח' הר"ן לשבת שם. ועוד.

50) ראה גם תר"א וסהמ"צ להצ"צ שם.

51) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 511 ובהערות שם.

52) וכדרשת חז"ל (נדרים פא, א) על הפסוק

(יירמי' ט, יא"ב) "על מה אברה הארץ גו' על עובם את תורת", "שלא ברכו בתורה תחילה" (וראה ב"ח אר"ח סמ"ז).

53) ראה חולין צז, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה ס"ה.

54) לשון הכתוב — תרומה כה, ו.

55) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובקה"ע שם. איכ"ר פתיחתא ב ובפיפה ענף שם.

ה"מאור שבתורה" בנס השמן דחנוכה, נמשך סדר לימוד התורה באופן שעיקר הלימוד הוא בנגלה דתורה, שהרי גם בזמן התנאים והאמוראים (לאחרי החורבן) "כל חכמת הקבלה היתה נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כ"א ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים, כדאייתא בגמרא⁶¹.. וגם רשב"י אמר בזה"ק⁶² שלא ניתן רשות לגלות רק לו ולחבריו לבדם", ורק בדורות האחרונים הולכת ומתגלה, "כמ"ש האריז"ל⁶³ דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"⁶⁴, ועד להתגלות פנימיות התורה בתורת החסידות ע"י הבעש"ט והמגיד, ובתורת חסידות חב"ד באופן של הבנה והשגה ע"י רבינו הזקן (ובפרט לאחרי י"ט כסלו).

כלומר: בחנוכה — מודגשת בעיקר פעולת השמן (מאור) שבתורה בלימוד נגלה דתורה (שהוא עיקר הלימוד) שנעשה חדור בהידיעה וההכרה והרגש בקדושת התורה, שהיא חכמתו של הקב"ה, "תורתך"; והחידוש די"ט כסלו (שלימות הגילוי דשמן שבתורה שבחנוכה) — שנעשה גם הלימוד ברזין דרזין (שמן) שבתורה בתור לימוד חשוב ועיקרי, היינו, לא רק באופן שמערבים השמן (רזין דרזין) בהמזון העיקרי (נגלה), אלא

אותיות מורדת⁵⁶, מורדים בה⁵⁷, פועל האור דנר חנוכה לבטל ולכלות ("כליא") המרידה בה' ("תרמודאי"), שלא ישאר אפילו הרגל ("רגלא"), דרגא הכי אחרונה (כולל גם דבר הגורם, וגם גרם דגרם כו', לאפשרות) של מרידה בה', ויתירה מזה, שהאור דנר חנוכה פועל כליון וכלות הנפש ("כליא" למעליותא) גם ב"רגלא דתרמודאי", שגם הם יבואו לבחינת כלות הנפש⁵⁸, מצד גודל ועוצם האור דשמן שבתורה, רזין דרזין שבתורה.

ז. ועיקר ושליומות הגילוי דשמן (רזין דרזין) שבתורה בנס השמן דחנוכה נעשה (בהיר"ט שבחודש כסלו שנתגלה בדורות שלאח"ז) בי"ט כסלו⁵⁹, שבו התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך (דהבעש"ט, תורת החסידות, שמן שבתורה) חוצה"⁶⁰:

גם לאחרי שבטלה גזירת יון "להשכיחם תורתך" ע"י הדגשת

(56) עמה"מ שער קרית ארבע ר"פ קיא (קח), א. קה"י ערך תרמוד.

(57) להעיר שמרידה בה' שייכת כשיש איוו ידיעה בה' (ע"ד לשון חז"ל (תו"כ ופרש"י בתוקותי כו, יד. ועוד) "יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו"), וי"ל שעיקרה ב"יון", מצד יניקתם מחכמת התורה ע"י תרגומה ליונית (כנ"ל ס"ה).

(58) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ריש ע' כו. וש"ג.

(59) להעיר מהשייכות דגאולת רבינו הזקן בי"ט כסלו לימי חנוכה — כידוע שרבינו הזקן חזר (מפטרבורג) לביתו (בוויטעבסק) ביום ב' דחנוכה. ועוד ועיקר: הגאולה ממאסרו השני — בשנת תקס"א, שאז היתה עיקר ההלשנה על תורת החסידות, וההתנגדות היתה גדולה במאד — היתה בימי חנוכה (בנר שלישי "היום יום" ז"ך כסלו), ובנר חמישי (ראה סה"ש תורת שלום ע' 84) — דישי לומר, שבשניהם היו עניני גאולה גם כפשוטם).

(60) סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(61) ראה חגיגה יא, ב. יג, א. פסחים קיט, רע"א. קידושין עא, א.

(62) ח"א צו, ב. ח"ב ט, א. ח"ג קנט, א. ועוד.

(63) ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים לכ"ק אדרמ"ד (מהורש"ב) ג"ע). ועוד.

(64) תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב).

ומהדוגמאות הבולטות — בזמנו של אדנ"ע — שכשנתייסדה חברת "מפיצי השכלה", עמד וייסד ישיבת תומכי תמימים, "ישיבה"⁶⁹ שבה לומדים ב"התיישבות" תורת הנגלית ותורת החסידות תמימה⁷⁰, ובאופן ש"החסידות יבינו כמו שמבינים ענין בנגלה"⁷¹.

ובכל זה ניתוסף עוד יותר ע"י בנו וממלא מקומו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא דורנו, בהתייסדות ישיבות תומכי תמימים וסניפים שלהם בכל קצוי תבל, ומוסיף והולך ביתר שאת וביתר עוז עד היום הזה,

ועוד וג"ז עיקר — שהולך וניתוסף בהפצה דתורת החסידות חוצה ממש גם ע"י התרגום דריבוי ענינים בתורת החסידות בלשונות דאוה"ע, שע"ז נעשה שלימות הענין דהתגלות האור דנר חנוכה (נס השמן) "על פתח ביתו מבחוץ", "עד דכליא רגלא דתרמודאי", ע"ז שהמעיינות דפנימיות התורה שנתגלתה בתורת החסידות, שמן שבתורה, באים באופן של הפצה גם בחוצה, היינו, לא רק שהשמן מאיר "על פתח ביתו (ועי"ז

שהשמן עצמו (רזין דרזין שבתורה) הו"ע עיקרי של מזון, שבא בהבנה והשגה בשכל האדם, "יתפרנסון מיני"⁶⁵, בדוגמת מזון גשמי (פרנסה כפשוטה) שנעשה דם ובשר כבשרו.

וטעם הדבר שדוקא בדורות האחרונים נתגלו רזין דרזין (שמן) שבתורה באופן של הבנה והשגה (מזון) — כיון שנתגבר יותר החושך בעולם, כולל ובמיוחד ההתגברות דחכמות חיצוניות שמצד יניקתם מחכמת התורה באופן בלתי-רצוי מתגברת הסכנה ד"להשכיחם תורתך"⁶⁶ (כנ"ל ס"ה), ולכן יש צורך בגילוי השמן שבתורה, ועד שנעשה דבר המוכרח כמזון⁶⁷ (אף שבדורות שלפנ"ז לא ניתן רשות לגלות השמן שבתורה, כמו שמן שאינו ראוי לשת"י בפ"ע, ומזיק לאדם⁶⁸).

ועד"ז בדורות האחרונים גופא — שככל שהולך ומתגבר החושך בעולם, הולך ומתגבר גילוי השמן שבתורה באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה".

(65) ראה תקו"ז ת"ו בסופו. לקו"ש חכ"ה ע' 112 הערה 80. וש"נ.

(66) להעיר מסה"ש תורת שלום (ע' 44 ואילך) שגם ב"ט כסלו בטלה הגזירה והקטרוג "להשכיחם תורתך", כמו בחנוכה, אלא שבחנוכה היתה גזירה זו ע"י היונים, משא"כ בזמנו של רבינו הזקן נתלבשה הגזירה ע"י יהודי, שיש לו גם "בבואה דבבואה", בחי' היחידה, שלכן על ידו דוקא יכולה להיות ההתנגדות לגילוי בחי' היחידה שבתורה.

(67) ובנוגע לענין זה — ה"ה מוכרח יותר מנגלה דתורה.

(68) והטעם שגם בדורות האחרונים ה"ז "שמן" שאינו ראוי לשת"י מצד גודל מעלתו (ולא כמו יין ומים) — כיון שגם כשנעשה מוכרח כמזון (שנעשה דם ובשר כבשרו), ה"ז באופן שניכר ונרגש שהוא למעלה מהאדם (ע"ד "תכלית הידיעה שלא נדעך").

(69) נוסף על ה"יושבים" ("זיצער'ס") שהיו לפני התייסדות הישיבה (וגם בדורות שלפנ"ז*) — שאין זה דומה להעילוי שנעשה בהתייסדות ה"ישיבה" (ראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' קח).

(70) "התמים" ח"א ע' כה.

(71) שם ע' כד.

(* בזמנו של הצ"צ (אגרות-קודש שם ע' קז. לקו"ז ח"ד תרפ"ב, ב), וכנראה גם בזמנם של אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הזקן, ואולי גם בזמן המגיד והבעש"ט.

[ויש לומר, שההתקרבות לביאת משיח צדקנו היא גם הסיבה להתגברות החושך בעולם — שבגלל התגברות הקדושה נעשית גם התגברות הלעו"ז שמנגד לביאת משיח צדקנו, ויש צורך ללחום עם המנגד, שזהו"ע "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח"⁷⁹].

וענין זה מודגש בחנוכה — שנוסף לכך שנקבע על נס השמן, שקשור עם משיח⁸⁰, יש בו שמונה ימים⁸¹ (ושמונה נרות⁸²), שמספר שמונה קשור עם משיח, שהוא מ"שמונה נסיכי אדם"⁸³, ו"כינור .. של ימות המשיח שמונה (נימין)"⁸⁴; וכן (ויתירה מזה) ב"יט כסלו — שאז התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה", שבזה תלוי ביאת המשיח, כדברי מלך המשיח להבעש"ט במענה על שאלתו אימת אתי מר, לכשיפוצו מעינותיך חוצה⁸⁵.

אחת" (ולא "אחד")* — שהדלקת נר חנוכה נס השמן) היא באופן שמדליק בחי' "אחת" שקאי על יחידה (תורה"ה עד אחת מנחות יח, א), יחידה שבתורה, שעיקרה ושלמותה בתורתו של משיח, בחי' יחידה הכללית (ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות).

(79) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(80) ולהעיר שהדלקת הנרות בשמן זית הוא ע"ד מ"ש במשיח (זכרי' יד, ד) "ועמדו רגליו גו' על הר הזתים" (אוה"ת וישלח רמח, א).

(81) יותר מפסח וסוכות שהם שבעה ימים (שהרי שמע"צ הוא "רגל בפ"ע" (סוכה מח, רע"א. ויש"נ)).

(82) יותר משבעת הנרות דמנורת ביהמ"ק שבה אירע נס השמן.

(83) מיכה ה, ד. סוכה נב, ב. וראה תו"א פרשתנו לג, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(84) ערכין יג, ב.

(85) אגה"ק דהבעש"ט — כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

(* ולהעיר שגירסת העין יעקב היא "אחד".

מאיר גם) מבחוק", אלא יתירה מזה, שהמעיינות (שמן) עצמם באים באופן של הפצה גם ב"חוצה".

ח. ויש להוסיף בזה — בעומק יותר⁷²:

גילוי השמן שבתורה בחנוכה וב(יתר שאת בדורות שלאח"ז (ב"י"ט כסלו הוא (לא רק בגלל הצורך וההכרח שבדבר שנעשה בעקבות התגברות החושך בעולם, אלא) גם ובעיקר בגלל שהולכים ומתקרבים לביאת משיח צדקנו, שנקרא "משיח" ע"ש המשיחה בשמן, כמ"ש⁷³ "בשמן קדשי משחתיו", ועל ידו יהי' עיקר ושלמות גילוי השמן (רזין דרזין) שבתורה, שילמד "סוד טעמי" ומסתר צפונותי"⁷⁴, ועד ש"באותו הזמן (בימות המשיח) .. לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", ועאכו"כ בני" ש"יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו"⁷⁵, היינו, שעיקר הלימוד יהי' ברזין דרזין שבתורה⁷⁶, ולכן, ככל שהולכים ומתקרבים להתגלות של משיח צדקנו, הולך ומוסיף בהגילוי דשמן (רזין דרזין) שבתורה, שזוהי ה"טעמימה" ("טועמי' חיים זכו"⁷⁷) מתורתו של משיח⁷⁸.

(72) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 282. ח"כ ע' 172. ח"ל ע' 171-2. ויש"נ.

(73) תהלים פט, כא.

(74) פרש"י שה"ש א, ב.

(75) רמב"ם בסיום וחותרם ספרו "משנה תורה".

(76) ועד ש"ידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית" (תניא אגה"ק טו"ס כו).

(77) ראה לקו"ש ח"כ שם ע' 173. ויש"נ.

(78) ויש לומר, שענין זה מרומז בדיוק לשון הגמרא (בנוגע לנר חנוכה) "יום ראשון מדליק

— שהתגברות החושך קשורה עם סוף הגלות ("קץ הימים"⁹³), וההתקרבות לביאת המשיח קשורה עם התחלת הגאולה ("קץ הימין").

י. ויש להוסיף גם בנוגע לתוכן הפרשה, כולל גם (ובעיקר) השייכות לפרשת וישב שלפניו ולפרשיות ויגש ויחי שלאחרי, שהם המשך אחד — שהרי כתוצאה ממינויו של יוסף ל"משנה למלך" (בפרשת מקץ), ירד יעקב למצרים (בפרשת ויגש), ועי"ז "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", מבחר שנותיו⁹⁴, שבהם נתקיימה בקשתו "לישב בשלוה"⁹⁵, כמו בהשנים שהי' יעקב עם יוסף לפני ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף"⁹⁵ (בפרשת וישב):

המשך הפרשיות וישב-ויחי קשור עם ענין הגאולה: "וישב יעקב", "ביקש יעקב לישב בשלוה" — שלימות השלוה דימות המשיח, כיון שמצדו הי' מוכן כבר להגאולה⁹⁶.

93 "שזהו"ע עד שתכלה רגל מן השוק להעלות בחי' רגל השמאלי שמתלבש בקץ דשמאלא" (אוה"ת שם).

94 ר"פ ויחי ובכעה"ט עה"פ.

95 פרש"י וישב לו, ב.

96 כמודגש בפרשת וישלח — ששלח מלאכים אל עשו אחיו להודיעו שכבר נגמרו הביירוים והגיע הזמן לילך יחדיו אל הגאולה, כמ"ש "ועלו מושעיים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ועד כדי כך, שגם לאחרי שהמלאכים הודיעו לו שעשו לא נתברר עדיין כלל, לא עסק ב"עבודת הביירוים", אלא שלח מנחה שהו"ע הקרבן*, "העלאת מ"ן להמשיך מ"ד דמקיף

ומהתגלות תורת חסידות חב"ד ע"י רבינו הזקן ביי"ט כסלו הולך וניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בכל שבעת הדורות דנשיאי תורת חסידות חב"ד, כולל ובמיוחד ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים, חיילי בית דוד שיוצאים למלחמת בית דוד לנצח את אלה "אשר חרפו עקבות משיחך"⁸⁶, ולהביא בפועל ההתגלות דדוד מלכא משיחא⁸⁷, ובפרט בדורנו זה, שכבר נשלמו כל הענינים, וצריכים רק "לפתוח את העינים" ולראות ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"⁸⁸.

*

ט. האמור לעיל קשור ושייך גם לפרשת השבוע — פרשת מקץ:

שם הפרשה — "מקץ" — קשור עם "קץ הימים"⁸⁹, סוף הגלות ("כל לשון קץ סוף הוא"⁹⁰), ו"קץ הימין"⁹¹, התחלת הגאולה ("יש מקץ שהוא תחלה"⁹²).

ויש לומר, שב' הענינים ד"קץ הימים" ו"קץ הימין", סוף הגלות והתחלת הגאולה, קשורים עם ב' הענינים-טעמים בגילוי השמן שבתורה בדורות האחרונים, התגברות החושך וההתקרבות לביאת המשיח

86 תהלים פט, נב.

87 ראה שיחת שמח"ת תרס"א — לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואל"ך. שה"ש תשי"ב ס"ע 141 ואילך.

88 שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

89 ראה אוה"ת ויש פרשתנו. וש"נ.

90 פרש"י ויש פרשתנו.

91 ל' הכ' — סוף דניאל. וראה זח"א נד, סע"א. סב, ב. ל"ת לארז"ל עה"פ. אוה"ת שם.

92 ראב"ע שלח יג, כה.

(* אבל, "שלא ע"ד אופן ומשפט הקרבנות שבתורה (קרבנות אחרים אשר לא כתובים בתורה), בהיות שמעשה הקרבנות הוא מבהמות טהורים

מ"מ, עיקר ענינם הי' גמ"ח (אברהם) ועבודה (יצחק¹⁰⁵), כידוע¹⁰⁶ שאברהם יצחק ויעקב הם כנגד ג' הקוין גמ"ח עבודה ותורה, כמ"ש "ויעקב איש תם יושב אהלים"¹⁰⁷, "אהלו של שם ואהלו של עבר"¹⁰⁸ (תושב"כ ותושבע"פ, נגלה תורה ונסתר תורה¹⁰⁹), "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל"¹¹⁰, קו האמצעי, בריח התיכון שמבריח מן הקצה אל הקצה¹¹¹, למעלה ממדידה והגבלה.

ועיקר ושלימות המשכת ענינו של יעקב בעולם נעשה ע"י יוסף בירידתו למצרים (לאחרי ש"קפץ עליו רוגזו של יוסף") — כמ"ש¹¹² "אלה תולדות יעקב יוסף¹¹³ בן שבע עשרה שנה וגו'", ש"ע"י זה נתגלגלו וירדו למצרים"¹¹⁴ [לאחרי וע"י הקדמת לימוד התורה, "כל מה שלמד (יעקב) משם ועבר מסר לו"¹¹⁵, שזוהי הנתנת-כח דיעקב ליוסף על כל המאורעות הקשורות עם ירידתו למצרים¹¹⁶], שאז

"מקץ" — קץ הימים וקץ הימין (כנ"ל ס"ט). "ויגש", הגשת יהודה ליוסף — ענין סמיכת גאולה (יוסף) לתפלה (יהודה)⁹⁷, ועד לחיבור דיהודה ויוסף "לעץ אחד והיו אחד בידי .. ודוד עבדי נשיא להם לעולם"⁹⁸. "ויחי יעקב" — חיים נצחיים דיעקב (כאו"א מישראל שנקרא ע"ש יעקב וישראל⁹⁹) בעולם התחי'.

והענין בזה — שיעקב, השלישי (בחיר¹⁰⁰) שבאבות, קשור עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי (גאולה נצחית וביהמ"ק נצחי), "כיעקב שקראו בית"¹⁰¹, "נחלה בלי מצרים .. כיעקב שכתוב בו¹⁰² ופרצת"¹⁰³, כי, יעקב ענינו תורה [משא"כ אברהם ויצחק, שאף שלמדו תורה, "אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הי' .. יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה הי'¹⁰⁴,

דתהו", כדי שתהי' אצלו השלימות דלעתיד לבוא שהמקיפים דתהו יומשכו ויתגלו בפנימיות בתיקון (תו"א ר"פ וישלח).

(97) זח"א רה, ב.

(98) יחזקאל לו, יט-כה — הפטורת פרשת ויגש. וראה תו"א ויגש מד, א ואילך. וראה גם לקמן ע' 49 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ו ע' עז ואילך. וש"נ.

(99) ראה תניא אגה"ק ס"ז.

(100) ראה ב"ר רפעי"ו. זח"א קיט, ב. קמו, ב.

שעה"פ תולדות כו, כה.

(101) פסחים פח, א ובחדא"ג מהרש"א שם.

וראה לקו"ש חט"ו ע' 231. וש"נ.

(102) ויצא כח, יד.

(103) שבת קיח, סע"א ואילך.

(104) יומא כח, ב.

(105) שהי' "עולה תמימה" (פרש"י תולדות כו,

ב — מב"ר פס"ד, ג).

(106) מגלה עמוקות אופן רנ (בסופו). שם

עה"ת ר"פ לך לך. ועוד.

(107) תולדות כה, כו.

(108) פרש"י עה"פ (מב"ר פס"ג, יו"ד).

(109) אוה"ת תולדות קמה, רע"ב.

(110) תהלים עח, ה.

(111) ראה תניא ספי"ג. שם אגה"ק ס"ו. ובכ"מ.

(112) וישב לו, ב.

(113) ובלשון החסידות — שעי' יוסף נעשית

ההמשכה מאצילות (דרגתו של יעקב) לבי"ע (ראה

לקו"ש חכ"ה ס"ע 196 ואילך. וש"ו).

(114) פרש"י עה"פ.

(115) פרש"י שם, ג.

(116) ועפ"ז יש לבאר ההמשך ד"בן זקונים

הוא לו (בר חכ"ס .. כל מה שלמד משם ועבר מסר

לו) ועשה לו כתונת פסים" — שלימוד התורה

ושחוט"ים דוקא .. והמנחה הזאת ששלח יעקב לעשו היו בהמות סמאות נ"כ .. וכולן היו חיי"ן ולא שחוט"ין .. ושיעורים אחרים (עדים מאתיים וכד') — להיותם קרבנות דתהו שלמעלה מקרבנות דתיקון (תו"א שם).

גם בלשון הכתוב¹²² "ביום ההוא יוסיף אדני שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'"¹²³.

יא. עפ"ז יש לבאר דברי יעקב לפרעה בבואו מצרימה¹²⁴ — "ויאמר יעקב אל פרעה (במענה לשאלת פרעה "כמה ימי שני חיך") ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם" — דלכאורה תמוה:

א) כשפרעה שומע מיעקב מספר ימי שני חייו, יודע בעצמו אם רב הוא או מעט, ואין צורך שיעקב יודיעו זאת (משא"כ "רעים")?

ב) ועיקר: דברי יעקב שמספר ימי שני חייו, "מאת ושלושים שנה", הוא "מעט", הם (לא רק מיותרים, אלא גם) היפך המציאות (לכאורה), להיותם עשר שנים יתירות על שלימות מספר שנות חיי האדם (כפי שנקבע בזמן המבול, ומאז "כבר קצרו שנותם")¹²⁵ "והיו¹²⁵ ימיו מאה ועשרים שנה".

שאלה זו מתחזקת יותר ע"פ המבואר במפרשים¹²⁶ שפרעה שאל את יעקב "כמה ימי שני חיך", מפני ש"זרקה בו שיבה והי' נראה זקן מאד ופרעה תמה על זקנותו כי אין רוב

נעשה אמיתת ושלימות הענין ד"ויחי יעקב בארץ מצרים"¹¹⁷, שהגילוי בתורה (יעקב) נמשך וחודר (ע"י יוסף) גם במצרים¹¹⁸, מלשון מיצר¹¹⁹ (וגבול), ועי"ז באים לשלימות נעלית יותר באי-ערוך, ע"ד מ"ש¹²⁰ "מן המיצר גו' ענני במרחב", מרחב אמיתי (ושלוחה אמיתית) דהגאולה האמיתית והשלימה, ולכן שייכת גם הגאולה ליוסף, כמ"ש (בסיום וחותם פרשת ויחי) "ויאמר יוסף גו' ואלקים פקד יפקד אתכם", "פקד יפקד אלקים אתכם"¹²¹, ומרומז

הוא "כתונת" (לבוש) להגן עליו* במשך הזמן שנתגלגל ב"פסים", "על שם צרותיו שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים" (פרש"י שם — מב"ר פפ"ד, ח), ר"ת פסים.

ע"י ההקדמה ש"את יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה" (ויגש מו, ח), "להתקין לו בית תלמוד שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הגוים בתורה", שע"י נעשה גם במצרים "ויחי", ועד למבחר שנותיו (ראה "היום יום" ח"י טבת. וראה בארוכה לקו"ש ע"י 160 ואילך. וש"ג).
118) וחידוש מיוחד בזה — כיון שמצרים היתה מפורסמת בחכמת האומות, "חכמת מצרים" (מ"א, ה, יו"ד ובמפרשים. זח"א קה, סע"א), הלע"ז "דחכמת התורה (ע"ד האמור לעיל (ס"ה) בנוגע לחכמת יו").

119) תו"א וראו נז, ג. יתרו עא, ג. ובכ"מ.

120) תהלים קיח, ה.

121) להעיר מפרש"י (שמות ג, יח) "סימן זה מסור בידם מיעקב ויוסף שבלשון זה נגאלים, יעקב אמר ואלקים פקד יפקד אתכם, יוסף אמר להם פקד יפקד אלקים אתכם", אף שבי' הפסוקים נאמרו ע"י יוסף, כי, "יוסף אמר פעמיים פקד יפקד להגיד שהיתה מסורת בידו מאביו" (רמב"ן שם).

ועפ"ז יומתק דיוק לשון רש"י "יעקב אמר ואלקים פקד יפקד אתכם, יוסף אמר להם פקד יפקד אלקים אתכם" — כי, האמירה להם היתה ע"י יוסף, אבל יעקב אמר (לא להם, אלא) ליוסף לבדו.

* ועפ"ז יומתק הדיוק "ועשה לו כתונת פסים" — נעשה פעולה מיוחדת כדי להגן עליו.

122) ישע"י, יא, יא"ב.

123) גם אלה שהיו במעמד ומצב ד"אחר", כמ"ש (ויצא ל, כד) "יוסף ה' לי בן אחר", שגם מ"אחר" נעשה "בן" (אוה"ת עה"פ).

124) בפרשת ויגש (מו, ט) — שהתחלת קריאתה במנחת שבת פרשת מקץ.

125) בראשית נ, ג.

126) רמב"ן, רשב"ם, דעת זקנים מבעלי התוס', ספורנו (עה"פ). ועוד.

שק"ל שנותיו עצמם (לא רק ביחס לק"פ שנות אבותיו) הם "מעט".

ויש לומר הביאור בזה — ש"ימי שני מגורי .. מעט" (אף שהם "שלושים ומאת שנה") הוא באיכות, כלומר, אף שבכמות רבים הם, מועטים הם באיכות, להיותם ימים חסרים (היפך ד"בא בימים"¹³¹), שפירושו ימים מלאים ושלמים¹³²), מפני החסרון בטובה (שאינם מלאים בטובה), ויתירה מזה, ש"רעים היו", וענין זה נשלם ב"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", "כאילו כל ימיו בטובה"¹³³ (ויש לומר, שעל ידם השיג גם שנות חיי אבותיו, שבקמ"ז שנותיו הגיע לתכלית השלימות¹³⁴, כולל גם השלימות דק"פ שנה¹³⁵).

שיחי' ק"פ שנה, עד כדי כך, שחושב המספר דק"ל שנה (אריכות ימים מופלגה) ל"מעט".

(131) חי"שרה כד, א.

(132) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט. לקו"ש חלק לה ע' 91.

(133) תרבא"ר פ"ה.

(134) כהשלימות דחיי שרה, "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", כתר (מאה שנה), מוחין (חכמה ובינה, עשרים שנה) ומדות (שבע שנים), ויתירה מזה, שהמוחין (ע"י התורה) היא (לא רק באופן של עשרים שנה, אלא) בהשלימות דארבעים שנה (קמ"ז), שמספר ארבעים מורה על השלימות ד' מוחין (חכמה ובינה, ודעת שנחלק לחו"ג*) כפי שכ"א מהם כלול מעשר, תכלית השלימות דהמוחין (וראה הערה 141).

(135) ע"ד שמצינו בנוגע לרבי בן (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ח) ורבי אלעזר בן עוזרי' (ברכות יב, סע"ב, כח, רע"א).

אריכות ימיו "כי מעט הם כנגד שנות אבותיו שחיו יותר" (כתירוץ הרמב"ן).

(* "שיש בו מבחי' פנימיות הכתר ממש שלמעלה מגדר התחלקות קוין ומשו"ז כולל בחי' הקוין דחו"ג" (סה"מ עת"ר ע' קכג).

אנשי זמנו מאריכים ימים כל כך שכבר קצרו שנותם", ועפ"ז תמוה עוד יותר שיעקב משיבו שימי שני חייו, מאה ושלשים שנה, הם מעט, היפך המציאות (הידועה לפרעה) שאין מאריכים ימים כל כך, שבגללה תמה פרעה על זקנותו של יעקב ושאלו "כמה ימי שני חיך"!

לכאורה יש לומר, ש"מעט" הוא ביחס לשנות חיי אבותיו, כמ"ש לאח"ז "ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי", שחיו (קע"ה¹²⁷ ו) ק"פ שנים¹²⁸. כלומר, כשפרעה תמה על אריכות ימיו של יעקב, השיב לו יעקב שאריכות ימיו עד עתה (ק"ל שנה) חשיב "מעט" לגבי מספר השנים שנשאר לו לחיות, כשנות חיי אבותיו, ק"פ שנה (והזקנה שקפצה עליו היא מפני היותם "רעים" בגלל הצרות שעברו עליו)¹²⁹. אבל, מפירושו רש"י "ולא השיגו בטובה" (שמתייחס ל"רעים" ולא ל"מעט"¹³⁰), משמע,

(127) כיון ש"קיצר הקב"ה ה' שנים משנותיו" (שהי' צריך לחיות ק"פ שנה, כמו יצחק) כדי "שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה" (פרש"י תולדות כה, ל).

(128) ובפרט ע"פ המבואר במדרו"ל (מדרש — הובא בדעת זקנים סם) שבגלל שאמר "מעט ורעים גו" נחסרו ל"ג שנה משנותיו (שהי' ראוי לחיות ק"פ שנה).

(129) רמב"ן ודעת זקנים סם.

(130) ויש לומר, שהכרחו של רש"י לפרש כן (בפשוטו של מקרא), כיון** שאצל פרעה לא יתקבל שכיון שאבותיו חיו ק"פ שנה בטוח הוא

(* כמנין התיבות מ"יאמר ופרעה" עד "בימי מגוריהם" (וראה תורה שלמה עה"פ).

** ולא מפני ש"אולי ישיגם ויחי' יותר מהם" (כקושיית הרמב"ן), כי, כוונתו שלא יתמה על

יב. מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

כיון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, ודור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים להגאולה,

— הן מצד פרשת השבוע, פרשת "מקץ", "קץ הימים" ו"קץ הימין" (כנ"ל ס"ט), והן מצד ימי חנוכה שנקבעו על נס השמן, שהו"ע "בשמן קדשי משחתיו" (כנ"ל ס"ח), ובפרט בשבת חנוכה (ששבת¹⁴² קשור עם גאולה¹⁴³), ובקביעות שנה זו¹⁴⁴ שהוא לאחרי נר חמישי¹⁴⁵, יום גאולת רבינו הזקן ממאסרו השני¹⁴⁶, ובראש חודש, שמורה על החידוש דישראל ש("דומין ללבנה" ו"מונין ללבנה¹⁴⁷ ו") הם

וההסברה בזה [הסיבה שבק"ל שנות יעקב לא הי' הענין ד"בא בימים" כמו באברהם] בפנימיות הענינים — שכיון שענינו של יעקב הו"ע הגאולה, ומשנולד יוסף¹³⁶ הי' מוכן לחזור מבית לבן לארץ מגורי אביו, לישב בשלוה, הרי, כל זמן שעדיין לא באה הגאולה בפועל ("קפץ עליו רוגזו של יוסף"), נחשבו אצלו ימי שנות חייו "מעט", ימים חסרים, כיון שחסר בהם העיקר (הגאולה)¹³⁷.

וענין זה הודיע יעקב לפרעה — שלא יטעה לחשוב שיעקב ובניו יסתפקו בכך שיושיבום "בארץ מצרים במיטב הארץ"¹³⁸ ויתנו להם "את חלב הארץ"¹³⁹, כיון שהעיקר אצלם הו"ע הגאולה, ובמילא, גם ישיבתם במצרים משך זמן אינה אלא לצורך שלימות הגאולה, כיון שע"י הברירה דמצרים (עי"ז ש"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה") תהי' הגאולה ("אעלך גם עלה¹⁴⁰") באופן נעלה יותר, בתכלית השלימות, ואז יהי' "ויחי יעקב" לא רק קמ"ז שנה¹⁴¹, ולא רק ק"פ שנה, אלא חיים נצחיים.

*

(יותר מקב"ז דשרה) להגאולה, כיון שבהגאולה "יהיו כל ישראל חכמים גדולים .. וישיגו (בינה) דעת בוראם", תכלית השלימות דמוחין (וראה גם ד"ה א תצר את מואב במאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א בתחלתו).

142 ובפרט לאחרי חצות, זמן דסעודה שלישית, ששייכת במיוחד ליעקב (זח"ב פח, ב), השלישי שבאבות, שקשור עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי (כנ"ל ס"ז).

143 כמודגש בשירו של יום — "מזמור שיר ליום השבת", "מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

144 נוסף על מעלת כללות השנה — הי' תהא שנת נפלאות בה, בכל מכל כל (וראה לקמן הערה 155).

145 בערב שבת — "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" (עי"ז ג, סע"א).

146 בשנת תקס"א (כנ"ל הערה 59). — ולהעיר ששנה זו היא לאחרי מלאות "קץ" שנה (תקס"א-תשנ"ב), "מקץ".

147 ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

136 ראה פרשי' ויצא ל, כה.

137 ואף שיעקב מצדו הי' מוכן להגאולה, הרי, הענין ד"בא בימים" קשור עם שלימות העבודה דבירור וזיווך העולם, שהוא בגדר הזמן, "ימים".

138 ויגש מז, יא.

139 שם מה, יח.

140 שבזה נכללת גם העלי' דהגאולה האמיתית והשלימה (תו"א ר"פ שמות).

141 וע"פ האמור לעיל (הערה 134) שארבעים (מ') מורה על שלימות המוחין (יותר מעשרים), תומתק השייכות דקמ"ז שנות חיי יעקב

יג. ובכל זה — כההוראה המיוחדת מקביעות שנה זו ששבת חנוכה חל (בר"ח, ור"ח הוא ב' ימים, שאז חל שבת חנוכה) ביום א' דר"ח:

ובהקדמה — שענינו של נר חנוכה, ש"מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", "פתח הסמוך לרשות הרבים"¹⁵³, "עד דכליא רגלא דתרמודאי", מודגש ביותר בשבת חנוכה — שגם ב"רשות הרבים", שניכר במיוחד בפרטי דיני רה"ר בהלכות שבת, נעשה מעמד ומצב של כלות הנפש ("כליא"), שמודגש בהכליון דיום השבת, "ויכולן"¹⁵⁴ מלשון כליון, וגם מלשון גמר ושלמות ("כל"¹⁵⁵).

וכששבת חנוכה (שבו מודגש כללות הענין דחנוכה) חל בראש חודש, מודגשת עוד יותר ההוראה ד"מוסיף והולך" — שההוספה היא באין-ערוך לגמרי¹⁵⁶, ועד באופן של חידוש ממש, בדוגמת החידוש דרגע המולד (ראש חודש, מלשון חידוש¹⁵⁷).

לכאור"א מהאנשים והנשים והטף שיחיו, מטבע של דולר (דמי חנוכה) ושטר של דולר (לצדקה). ולמחרתו ("זאת חנוכה", לאחר מנתה ומעריב) נתן עוה"פ כנ"ל לכל הנאספים שיחיו (המו"ק?).

(153) שו"ע אור"ח סתרע"א ס"ה.

(154) בראשית ב, א. וראה אוה"ת עה"פ.

(155) ובהגדשה יתירה בשנה זו — הי' תהא שנת נפלאות בכל מכל כל. — ולהעיר מהשייכות המיוחדת למנחת שבת, "נחלת יעקב אביך", שנאמר ב' (לא "בכל" או "מכל", אלא "כל" (ב"ב טז, סע"ב ואילך).

(156) "מוסיף והולך" — הוספה באופן של הליכה, שהליכה אמיתית היא באופן שבאין-ערוך למקומו (מעמדו ומצבו) הקודם (ראה סה"מ תר"ס ע' קז ואילך. ועוד).

(157) ראה ראב"ע בא יב, ב. ס' השרשים לר' יונה בן גינאח ולהרד"ק ע' חדש.

עתידים להתחדש כמותה"¹⁴⁸ בהגאולה האמיתית והשלימה —

יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה¹⁴⁹ ש"מכאן ואילך מוסיף והולך"¹⁵⁰) בהענינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי.

ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והצפי' לכיאת המשיח, עד כדי כך, שנרגש אצלו שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב¹⁵⁰ שאפילו מאה ושלשים שנה הם "מעט", כיון שעדיין לא באה הגאולה בפועל (כנ"ל סי"א).

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (ותורה בכלל — ענינו של יעקב¹⁵⁰), שמן (רזין דרוזין) שבתורה, באופן שמאיר "על פתח ביתו מבחוץ", "יפוצו מעינותיך חוצה", "עד דכליא רגלא דתרמודאי".

וכפשוט — ההוספה במבצע חנוכה כפשוטו, כולל גם עריכת התוועדויות של שמחה, כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם "ימי שמחה וההלל"¹⁵¹, והוספה בקיום המנהג דנתינת מעות חנוכה¹⁵², וכיו"ב.

(148) נוסח ברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב,

א).

(149) ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחר ימי חנוכה — שהרי "מעלין בקודש ונעאכו"כ (ש) אין מורידין" (שבת כא, ב).

(150) שבשמו דוקא (ולא ע"ש אברהם ויצחק)

נקרא כאור"א מישראל.

(151) כנ"ל הערה 5.

(152) ביום ראשון, ז' דחנוכה, בסמיכות לתפלת מנחה והדלקת נר ח' דחנוכה (החל מלפני מנחה, ובעיקר לאחר מנחה) — נתן כ"ק אדמור"ר שליט"א

משחתי"ו" בפועל ממש, ועל ידו תהי' חנוכת ביהמ"ק השלישי (ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים"162) בפועל ממש.

והעיקר — בסמיכות זמן ממש, עוד לפני תפלת מנחה והקריאה בתורה בפרשת ויגש, שתוכנה סמיכת גאולה לתפלה, באופן שהגאולה באה עוד לפני התפלה (ועאכו"כ לאחר התפלות על הגאולה גם ביום הש"ק זה), תיכף ומיד ממש, "לא עיכבן כהרף עין"163.

וכיון שהגאולה תבוא תיכף ומיד, ביום ראשון דר"ח טבת, יהי' העשירי בחודש יום טוב, כפס"ד הרמב"ם בסיום וחותרם הלכות תעניות164 "כל הצומות האלה עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר165 כה אמר ה' צבאות גו' צום העשירי יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

וחידוש גדול יותר כשר"ח הוא ב' ימים, שאז חל יום א' דר"ח בשבת, ובמילא שייך גם יום השני דר"ח158 לשבת159, כיון שבהפטרה דיום השבת מזכירים גם את היום השני של ר"ח ע"י הוספת פסוק ראשון ואחרון ד"מחר חודש"160 (משא"כ כשיום א' דר"ח חל ביום ששי, ויום ב' דר"ח חל בשבת) — שכל עניני חנוכה (המודגשים בשבת חנוכה) הם באופן של חידוש כפול, חידוש ע"ג חידוש.

יד. ויה"ר שעוד לפני ההוספה בעניני חנוכה במעשה בפועל יתן הקב"ה "מעות חנוכה" (ולא רק באופן של מתנה, אלא גם באופן של תשלום חוב) ל"נער ישראל ואוהבהו"161 בהענין הכי נחוץ ומוכרח — להביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י דוד מלכא משיחא (ש"בשמן קדשי

158) עיקרו של ר"ח — שבו מתחיל מנין ימי החודש.

159) נוסף על מעלתו מצד עצמו — "יום אחד", ש"הקב"ה יחיד בעולמו" (בראשית א, ה ובפרש"י — מב"ר פ"ג, ח).

160) ראה בארוכה לקו"ש חל"ה ע' 187 ואילך.

161) הושע יא, א.

162) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

163) מכילתא ופרש"י בא יב, מא. ועוד.

164) שיעור היומי דא' טבת.

165) זכרי' ח, יט.